

Дацюк Н.М.

аспірант,

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника;

асистент,

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

СУЧАСНА САКРАЛЬНА СКУЛЬПТУРА У ТВОРЧОСТІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО СКУЛЬПТОРА РОМАНА ВІЛЬГУШИНСЬКОГО

Дослідження основних напрямків розвитку сакральної скульптури Тернопільщини початку ХХІ століття є особливо актуальним сьогодні, зважаючи на те, що релігія має важливе значення у духовно-культурному та суспільно-політичному житті сучасної України, а також важливим є завдання досягнення нової інтерпретації божественного в зрозумілих мистецьких формах, зокрема таких, як скульптура. З використанням новітніх матеріалів і технологій сакральна скульптура набуває просторової легкості, сприяє цілісному сприйняттю поруч з архітектурою і навколишнім середовищем, які доповнюють і збагачують одне одного. Перед науковцями постають завдання дослідження творчості художників, які приймали активну участь в створенні сучасної кам'яної пластики та в оздобленні просторового храмового середовища з використанням нових ідей, технік та технологій в сакральній кам'яній пластичі.

Сучасна сакральна скульптура є об'єктом дослідження для багатьох науковців, мистецтвознавців, істориків, краєзнавців, журналістів тощо. Серед них зокрема: І. Дундяк [1], Л. Лисенко [2], Л. Турчак [3], А. Гончаренко [4] та ін. Дослідження розвитку сучасного сакрального мистецтва Тернопільщини та західного регіону України (1990–2020 рр.) є важливим завданням, яке вимагає додаткового творчого аналізу новітніх практик.

Сучасний підхід до організації сакрального простору вимагає гармонійного поєднання архітектури, мистецтва та облаштування навколишнього природного середовища творами кам'яної пластики, які доповнюють та збагачують один одного. Скульптура, як вид мистецтва, дає змогу об'ємно відображати навколишній світ у художніх образах,

демонструючи задум художника. Скульптор, який перебуває під впливом сучасного культурного процесу, використовує новаті у своїй творчості для досягнення чудового результату. Одним із таких митців, який впродовж багатьох років успішно працює в ділянці монументальної кам'яної пластики, є відомий тернопільський скульптор Роман Казимирович Вільгушинський.

Народився Роман Казимирович 30 квітня 1963 року в селі Язловець (Яблунівка) Бучацького району, Тернопільської області. Закінчив Львівський державний інститут декоративного і прикладного мистецтва за спеціальністю «Художня кераміка» (1984–1989). Учителі з фаху – О. Пилев, Д. Крвавич, Е. Мисько. Працює та живе у місті Тернополі з 1989 року. Член Національної спілки художників України (1994). У 2009 році митцю присвоєно почесне звання «Заслужений художник України», а у 2020 році за плідну і творчу працю у створенні високохудожніх творів у галузі скульптури – почесне звання «Народний художник України». Викладає скульптуру у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка на кафедрі образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання (2014 – дотепер). Активно працює у галузі: станкової скульптури – це виставкові фігуративні твори; монументальної скульптури – це пам'ятні знаки, пам'ятники видатним співвітчизникам [6, с. 48].

Вагоме місце у творчості Романа Вільгушинського займає сакральна скульптура, що присвячена християнським святым та церковним діячам. Одна з перших великих робіт майстра була скульптура Святого Миколая (1990) виконана з каменю-вапняку для Вірменської церкви святого Миколая в селі Язловець, Бучацького району, Тернопільської області. Святий Миколай створювався під враженням першої виставки скульптур Іоана Пінзеля у Львові, організованої Борисом Возницьким. Скульптура являє собою фігуру повнотілого старця з довгою кучерявою бородою у стилі бароко і волоссям середньої довжини, який тримає у лівій руці святе Євангеліє, а піднятою правою рукою благословляє усіх, хто йде до храму. Постаць Миколая Чудотворця розміщена у ніші підпірної стінки при вході на територію церкви у повен зріст, у фелоні, з митрою [6, с. 50].

У 1995 році відбувся симпозіум по каменю у місті Теребовля Тернопільської області, де зібрались відомі скульптори з усієї України. Під час симпозіуму Р. Вільгушинський створив скульптуру Матері Божої для Меморіалу загиблих воїнів УПА – ОУН, який був упорядкований усередині 1990-х років. У 1995 році встановлено трагічну постаць Матері

Божої (знаходиться при вході на міське кладовище). Автор творчо підійшов до розкриття стилізованого образу Богородиці. Його можна трактувати двоюко: з одного боку постать зображена з терновим вінком у правій руці, ліву руку притискає до грудей і з ореолом над головою – наче свята; з іншого боку – наче проста жінка, що схилила голову в скорботі за полеглими героями. Фігура виконана з теребовлянського каменю-пісковика червоного кольору [6, с. 50].

Ще один приклад скульптурного зображення Діви Марії – пам'ятний знак Героям Небесної Сотні (2018), розміщений на перехресті доріг біля села Тютюків, Теребовлянського району, Тернопільської області. Центром композиції є скульптура Покрови Пресвятої Богородиці, виконана із штучного каменю. Діва Марія зображена із похиленою у скорботній молитві головою, тримає у руках омофор – символ заступництва і захисту християн. По обидва боки від центральної фігури Богородиці розміщені колінопреклонні ангели, із складеними у молитві руками. Митець виконав їх як барельєф із штучного каменю на тлі постаменту із каменю-пісковика.

Творчість Романа Вільгушинського характеризується створенням нестандартних форм у сакральній скульптурі, постійним пошуком фігуративного художнього зображення, а його твори вирізняються особливим авторським стилем. Художник відтворив для ніш головного фасаду Архікатедрального собору Непорочного зачаття Пресвятої Богородиці у місті Тернополі постаті святих у барочному стилі, що підтримують стилістику сакральної будівлі. Зокрема: святу Теклю – заступницю міста Тернополя, архангела Михаїла, архангела Гавриїла і святу Богородицю (2010–2012). Усі фігури витесані з каменю-пісковика. Скульптури характеризуються динамічністю та пластичністю форм, виконані по-новому з використанням творчих авторських ідей, але з дотриманням стилістики бароко [6, с. 51].

До монументальних творів Романа Казимировича на сакральну тематику слід віднести пам'ятний знак на честь 2000 річниці від Різдва Христового у місті Бучач Тернопільської області (2003). Фігура Христа-Спасителя виконана із штучного каменю, розміщена на пагорбі при в'їзді у місто на високому півкруглому постаменті, який переходить у квадрат. Позаду Ісуса височіє колона, на її вершині розміщена земна куля, а на ній хрест, що є символом 2000-річчя від Різдва Христового. Зображений Христос у русі з піднятою правою рукою, благословляючи усіх городян

та гостей міста, а ліва рука відведена у бік. Уся постать випромінює спокій і рівновагу [6, с. 53].

У Марійському духовному центрі у селі Зарваниця, Тербовлянського району, Тернопільської області митець створив бронзове розп'яття Ісуса Христа (2015), яке вимальовується на тлі пагорба з лісовим масивом, де розміщена Хресна Дорога із стаціями. Скульптор, працюючи над цим розп'яттям, вивчав закордонні та вітчизняні зразки такого типу кам'яної пластики і виробив свій авторський почерк.

Роману Вільгушинському у Зарваницькому розп'ятті вдалося відобразити той момент, коли Ісус звернувся до Небесного Отця, приймаючи Його волю, з такими словами: «Отче! В руки Твої віддаю Свого духа!» (Лк. 23: 46). Фігура розп'ятого Ісуса Христа вражає реалістичністю зображення людського тіла, напружені м'язи і експресія тулуба в поєднанні з внутрішнім спокоєм – є вираженням любові до людей через образ Спасителя, який обіймає весь світ [6, с. 54].

На території Марійського духовного центру у селі Зарваниця Тербовлянського району Тернопільської області у 2021 році була споруджена церква Пресвятої Родини (архітектор М. Нетриб'як). На чотирьох стовпах мосту перед головним фасадом храму розміщені скульптури Ангелів із штучного каменю у виконанні Романа Вільгушинського. Вони доповнили сакральний простір і стали окрасою комплексу. Усі Ангели зображені як монументально-сакральний образ святих реліквій Ісуса Христа, які символізують історію страждань та розп'яття: Терновий вінець, Чаша, Хрест і Колона Бичування.

Важливе місце у творчості Романа Вільгушинського займають роботи по відновленню, реставрації та створенні копій кам'яної пластики видатного скульптора XVIII століття Йогана-Георга Пінзеля. Митець розуміє і відчуває скульптуру видатного майстра стилю бароко якнайповніше. Багаторічна праця та вивчення почерку Пінзеля допомогли відновити статую Непорочного зачаття Богородиці (2006) в місті Бучачі та реставрувати статую Святого Яна Непомука (2007), виконати копію скульптури «Святий Онуфрій» (2006) для Львівської національної галереї мистецтв та реконструкцію семи алегоричних скульптур для ратуші міста Бучач. Серед них: Давид вбиває Голіафа; Козак та невільник, (сидячі фігури у геральдичній композиції); Самсон розриває пащу лева; Зевс метає блискавки; алегорична фігура Достатку. Скульптор реставрує пошкоджені твори, що надасть можливість зберігати оригінали в музеї, а копії виставити на первісні місця [5, с. 360].

Список використаних джерел:

1. Дундяк І. Скульптура Івано-Франківська поч. ХХІ ст. у контексті розвитку сучасної монументальної релігійної скульптури. *Вісник прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ, 2012. Випуск 24–25. С. 8–12.
2. Лисенко Л. Українська скульптура межі століть. *Мистецтвознавство України*. 2009. Вип. 10. С. 12–20. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
3. Турчак Л. Процеси змін в Українській скульптурі. Художня культура. Актуальні проблеми. Інститут проблем сучасного мистецтва академії мистецтв України. 2000. С. 188–195. URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=2737>
4. Гончаренко А. Українська скульптура 1990-х – 2000-х рр.: стан дослідженості проблеми. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 10. С. 53–61. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>
5. Маркович М., Федак П. Вектори творчості Романа Вільгушинського. *Мистецька діяльність у сучасному соціокультурному просторі*: Колективна монографія. 2018. С. 357–364.
6. Дацюк Н. Монументальна пластика сакрального мистецтва ХХІ століття у творчості Романа Вільгушинського. *Paradigm of knowledge*. 2022. № 1(51). Frankfurt. С. 44–59.